

2022-09-14

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN 2022-00167

Uppföljning av tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av stöd i grundsärskola och gymnasiesärskola i Nacka kommun läsåret 2021/2022

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

En uppföljning har genomförts gällande tilläggsbelopp i grundsärskola och gymnasiesärskola i Nacka kommun. Resultatet av utbildningsenhetens uppföljning av tilläggsbelopp är totalt sett mycket positiv. Det resurssamordnarna kunde se genom intervjuer och observationer var att eleverna fick mycket stöd i form av personella resurser¹, anpassning av material, lärmiljö och tekniska hjälpmedel.²

Uppföljningen visar att beviljat tilläggsbelopp ger möjlighet för skolorna till de anpassningar och resurser som eleverna har behov av i form av personalförstärkning, undervisning i mindre grupp, individuellt samt anpassat material och de hjälpmedel som behövs i undervisningen.

Uppföljningen visar således att beviljat tilläggsbelopp till mer omfattande insatser ger en positiv utveckling för eleverna. Effekten av insatserna ger resultat på både kort och lång sikt. Pedagogerna vittnar om att insatserna har stor betydelse för elevernas utveckling. I den verksamhet som bedrivs och som resurssamordnarna observerade finns många exempel på hur olika elevers behov möts. Eleverna når enligt pedagogerna sina individuella mål.

Lokalerna uppvisar dock brister i en del fall. Uppföljningen visar också att fler av eleverna vid stigande ålder är i behov mer omfattande stöd på grund av sin funktionsnedsättning då de får ökat omvårdnadsbehov.

---

¹ Med personella resurser menas här lärare, elevassistent, pedagog med annan utbildning och personlig assistans.

² Tekniska hjälpmedel som stöd för kommunikation och fysisk aktivitet kan vara surfplatta, dator, ögonstyrningsdator och liftsystem.

De åtgärder och insatser som skolorna vidtagit för varje elev följs upp kontinuerligt på samtliga skolor.

Utifrån gällande kunskapskrav för grundskola och gymnasieskolan³ kunde resurssamordnarna se att pedagogerna var bra på utifrån elevernas behov och förutsättningar sätta individuella mål för eleverna.

Resurssamordnarna noterade att skolorna saknade en tydlig beskrivning om eleverna följde fler inriktningar inom grundskolans kursplan eller om de läste något eller fler ämnen inom grundskolans kursplan. Det framgick heller inte om eleverna på gymnasieskolan läste en kombination mellan nationellt program och individuellt program.

Ärendet

Syftet med denna uppföljning är att synliggöra det arbete som pågår i särskolan för elever i behov av omfattande stöd samt att kvalitetssäkra skolpengen och tilläggsbelopp som utgår till särskolorna i Nacka. Efter resultatet från uppföljningen av tilläggsbelopp för barn och elever med omfattande behov av stöd i förskola och grundskola hösten 2021, beslutades att en likande uppföljning skulle genomföras för särskolan i Nacka⁴.

Uppföljningen av tilläggsbelopp för elever i särskolan genomfördes under våren 2022 på samtliga särskolor i Nacka⁵. Under den aktuella perioden fanns det 123 elever inskrivna i grundskola och 68 i gymnasieskola, samtliga elever är folkbokförda i Nacka.

Frågeställningar

För att få svar enligt vårt syfte så har följande frågor ställts till de skolorna:

- Vilka åtgärder har skolan satt in för skolpeng och beviljat tilläggsbelopp?
- Hur följs den beviljade insatsen upp?
- Ger insatsen den effekt som är tänkt?
- Ge en beskrivning om skolans bedömning av elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven för grundskola och gymnasieskola.

---

³ 11 kapitlet 5 § skollagen (2010:800), "Grundskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden eller en kombination av dess. Utbildning inom ämnesområden är avsedda för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplan."

⁴ 18 kapitlet 8 § skollagen (2010:800), "Utbildningen i gymnasieskolans består av nationellt och individuellt program".

⁵ Dnr: UNB 2021/130

⁶ Sickla grundskola, Myrans heldagsskola, Björknäs grundskola, Eklidens grundskola, Nacka gymnasieskola, Björknäs gymnasieskola samt Myrans gymnasieskola.

Metod

Resurssamordnare genomförde en intervju på skolorna med rektor och pedagog, utifrån de frågor som skickades ut innan mötet. Resurssamordnarna valde slumpmässigt två elever på varje särskola i Nacka, totalt 14 elever, varav tre ej var närvarande vid observation. En inbjudan skickades ut via Teams till berörda personer med frågor som vi önskade skulle besvaras (se frågeställningarna).

Mottagande till särskola

Grundsärskolan och gymnasiesärskolan är en skolform för elever som bedöms inte kunna nå kunskapskraven i grundskola och gymnasieskola, på grund av att de har en intellektuell funktionsnedsättning. Från och med 2 juli 2023 kommer namnet särskola att försvinna för att ersättas med begreppet anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola.

För att en elev ska ha rätt att mottas i särskolan så ska en ansökan från vårdnadshavare inkomma och en psykologbedömning/utredning, pedagogisk bedömning, medicinsk bedömning och en social bedömning. När alla handlingar har inkommit så startar en utredning om eleven hör till målgruppen för särskolan. Utredningen görs av resurssamordnare från utbildningsenheten i samverkan med mottagarteamet i Nacka⁶.

Lagrumshänvisning

Särskilt stöd till elever i särskola regleras bland annat i skollagen (2010:800)⁷. Tilläggsbelopp regleras i skollagen (2010:800). Nacka kommun tillämpar samma resursfördelningssystem oavsett offentlig eller fristående huvudman. Det innebär att alla verksamheter oavsett huvudman kan ansöka om tilläggsbelopp för elever folkbokförda i Nacka kommun.

Skolpeng och programpeng

Skolpeng och programpeng för elever mottagna i särskola är betydligt högre än ersättningen för elever i grundskola respektive gymnasieskola. Skolpengen⁸ och programpengen⁹ ska täcka skolornas kostnader enligt grundbeloppet.

---

⁶ För mer information se länk [Särskola | Nacka kommun](#)

⁷ 11 kapitlet 38§ och 19 kapitlet 47§skollagen (2010:800). Tilläggsbelopp för fristående grundsärskolor och gymnasiesärskolor regleras i skollagen. Rätten till särskilt stöd regleras 3 kapitlet 8§ och 3 kapitlet 5a§ skollagen (2010:800)

⁸ 11 kap 37§ skollagen (2010:800) och 14 kap 4 § Skolförordning (2011:185)

⁹ 19 kap 46§, 22kap 19 § skollagen (2010:800) samt 13 kap 3 § gymnasieförordningen (2010:2038)

Fördelning av tilläggsbelopp till elever i särskolan

När en elev blir mottagen i särskolan bedömer resurssamordnaren om och hur mycket utöver skolpengen som ska beviljas för eleverna till skolorna.

Bedömningen görs utifrån de underlag som ligger till grund för mottagande till särskola dvs en pedagogisk, social, medicinsk och psykologisk bedömning. En ny bedömning görs inför varje nytt läsår.

Om en elev har större behov än vad som framkommit i underlagen för mottagande till särskola kan skolan ansöka om tilläggsbelopp och de ska då upprätta ett åtgärdsprogram.

Resultat

Vilka åtgärder har skolan satt in för skolpeng och eventuellt tilläggsbelopp?

Resurssamordnarnas bedömning är att de beskrivna åtgärderna stämmer väl med det som respondenterna redogjort vid intervjuerna, observationer som genomförts och de underlag inför mottagande till särskola som beskriver elevens behov av stöd. I den undersökta gruppen var det två elever som inte hade tilldelats tilläggsbelopp.

Respondenterna berättar att skolpengen för elever i särskola används till grundbemanning av lärare med specialkompetens,¹⁰ personalförstärkning, lokaler, möjliggörande av individuell undervisning, små grupper, handledning, elevhälsoarbete samt anpassat material.

Tilläggsbeloppet ger skolorna möjlighet till att ge mer riktat stöd för de elever som har behov av en till en undervisning, egen elevassistent under hela sin skoldag och på fritidshemmet samt dubbelbemanning. Tilläggsbeloppet används också för att inskaffa mer omfattande tekniska, digitala och analoga hjälpmedel samt till underhåll av dessa, exempelvis lyftanordningar.

Resurssamordnarna kunde se att utöver elevassistenter¹¹ var det i en av skolorna två utbildade lärare i varje klass. Respondenterna menade att de på så sätt får mer tid för varje elev samt mer tid för sambedömning. Detta leder till en ökad kvalitet och trygghet i undervisningen.

---

¹⁰ Lärarna med specialkompetens är utbildade till specialpedagoger med inriktning utvecklingsstörning.

¹¹ Elevassistenter anställs av skolorna. De personliga assistenterna är beviljade av försäkringskassa eller LSS, (Lagen om stöd och service.) och är inte anställda av skolorna.

Endast några enstaka elever på Nackas särskolor hade en personlig assistent som beviljats av LSS eller Försäkringskassan.

Det framkom i observation och intervjuer att många av eleverna har mer omfattande behov än vad som beskrivits i tidigare dokumentation. Resurssamordnarna kunde se att flera av de äldre eleverna var i behov av mer omfattande personella resurser än vad som framkommit i de olika bedömningarna inför mottagandet till särskola, som exempelvis dubbelbemanning, samt tekniska hjälpmedel som till exempel liftar eller kommunikationshjälpmedel.

Hur följs elevens insats upp?

Enligt respondenterna följer skolorna kontinuerligt upp hur insatsen fungerar för eleven och ändrar vid behov. Skolan har tät kontakt med vårdnadshavare ex genom kontaktbok, digitalt eller fysiska möten. Uppföljning görs regelbundet på utvecklingssamtal, elevhälsoteamsmöten, arbetsplatsträffar, med andra aktörer som habilitering och socialtjänst med flera. Skolorna är också flexibla att vid behov följa upp insatsen om något inträffar.

Ger insatsen den effekt som tänkt?

Respondenterna menade att insatserna i hög grad gav effekt. De positiva effekterna kunde visa sig genom ökad kommunikation, fler kamratrelationer, socialt, motoriskt och kognitivt. För vissa elever kunde de ta tid innan man kunde se om insatsen gav resultat. En del av eleverna utvecklas långsammare på grund av sin funktionsnedsättning.

Respondenterna lyfte och som resurssamordnarna kunde observera var att i fler situationer hade pedagogerna svårt att hinna med när grupperna var för stora. Detta leder det till att pedagogerna får svårt att tillgodose elevernas individuella behov.

I flera av skolorna kunde det observeras att många elever i mindre gruppaktiviteter som till exempel samling hade varsin elevassistent för att få hjälp att kommunicera och delta fysiskt.

I en annan undervisningssituation kunde resurssamordnarna observera hur en lärare försökte hjälpa flera elever samtidigt, vilket fick till följd att när en elev inte fick riktad hjälp så tappade eleven fokus och började med andra saker och blev orolig. Det var tydligt att elevernas placering i vissa klassrum var för att personalen skulle kunna hjälpa fler elever samtidigt.

Respondenterna menade att lokalerna inte alltid var anpassade utifrån elevernas behov, vilket också var tydligt i observationen. Resurssamordnarna kunde se att lokalerna var små och tillgång till mindre rum saknas ofta. På en skola observerades att toaletterna var för små för att en rullstol och en medföljande person skulle kunna komma in.

Fler av skolorna använder sig av tekniska hjälpmedel som stöd för att hantera eleverna vid exempelvis lyft. Flera av eleverna har också olika hjälpmedel i undervisningen som till exempel olika kommunikationshjälpmedel.

Ge en beskrivning av skolas bedömning av elevens kunskaper (i förhållande till särskolans kunskapskrav)?

Eleverna i grundsärskolan går åldersintegrerat, dvs flera årskurser går tillsammans. Placeringen i klass och grupp beslutas av rektor som gör en bedömning utifrån elevens mognad, kognitiva utveckling och sociala förutsättningar. Flera elever i grundsärskolan är placerade i en klass med elever som läser antingen ämnen eller ämnesområden.

På gymnasiesärskolan är det tydlig uppdelning av elever som går på ett nationellt program och individuellt program.

Respondenterna menar att eleverna når sina individuella mål utifrån kunskapskraven för särskolan. Några elever som läser ämnesområden når grundläggande kunskaper och andra fördjupade kunskaper. Eleverna som läser ämnen når kunskapskraven för de olika betygsstegen. Enligt respondenterna så når eleverna på gymnasiesärskolan sina mål på nationella och individuella programmet.

Det framkom inte i observation eller intervjuer om eleverna fick möjlighet att läsa fler kombinationer inom grundsärskolan eller ämnen inom grundskolans kursplan.¹² Det framkom inte heller om eleverna på gymnasiesärskolan läste en kombination mellan nationellt och individuellt program.

På gymnasiesärskolan kan eleverna kombinera ämnen på det nationella programmet och ämnesområden på det individuella programmet¹³.

---

¹² 11 kapitlet 8§ skollagen (2010:800) "Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Rektor får besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner, om eleven har förutsättningar för det. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas"

¹³ Enligt 19 kapitlet 15 § skollagen (2010:800) "får rektor besluta att en elev på Individuella programmet ska läsa en kombination av ämnen enligt 3 § och ämnesområden 14 §, om eleven har förutsättningar för det. Ett sådant beslut ska framgå av elevens individuella studieplan Lag (2012:109)".

Utbildningsenhetens bedömning

Uppföljningen visar att tilläggsbelopp för elever i särskolan möjliggör en positiv utveckling så att eleverna når kunskapskraven för grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Skolorna är bra på att sätta mål utifrån eleverna förutsättningar och behov. Eleverna ges verktyg för det livslånga lärandet och för att de ska bli så självständiga som möjligt.

Skolorna är överlag bra på att ha en tydlig struktur över skoldagen och lektioner där syftet med olika aktiviteter synliggörs för eleverna. Exempel på det var att under en tekniklektion på gymnasiet observerade resurssamordnarna att gruppen delades in i tre mindre grupper, där en elevassistent var med i vardera gruppen utöver läraren som höll i undervisningen. Arbetsuppgiften bestod i att eleverna två och två skulle bygga något med lego. Vi kunde se att det var en god lärmiljö, dock kunde vi inte se ett tydligt syfte och tydliggörande av vad uppgiften skulle gå ut på.

I en annan lärandesituation såg resurssamordnarna hur en elev som inte kunde delta i gruppen satt i ett angränsande rum med öppen dörr. Eleven kunde följa undervisningen där med hjälp av en elevassistent. Det fanns en stor flexibilitet för att tillgodose elevernas behov, där vissa elever kunde alternera mellan att sitta i eget rum eller i grupp med övriga elever.

Det framkom i intervju och observation att när eleverna blev äldre så ökade behovet av stöd. Detta på grund av att det är vanligt att elevernas funktionsnedsättning och omsorgsbehov ökar, och medicinska utmaningar tillkommer.

Elevernas behov av ökade insatser i form av dubbelbemanning och hjälpmedel genererar en högre kostnad för skolorna.

I vår observation kunde vi konstatera att lokalerna på vissa skolor inte var anpassade efter den verksamhet som bedrevs där. Det fick bland annat till följd att det blev trångt i klassrum och att det saknades mindre rum för eleverna att arbeta i. På vissa skolor finns det en begränsning i att ta emot elever med fysiska funktionsnedsättningar, då de har behov av anpassade lokaler.

På en annan av våra gymnasiesärskolor var det tydligt hur eleverna utvecklats. Några elever som gjort praktik fick berätta för sina kamrater genom att visa en presentation på dator. De berättade om sin praktik, vad som var viktigt att tänka på och vad det lärt sig. Kamraterna fick efter presentationen ställa frågor. En mycket tydlig lärandesituation, där eleverna fick möjlighet att repetera, reflektera och få bekräftelse. Enligt respondenterna så skulle denna uppgift tidigare ha varit

för svår för många av eleverna, men med stigande mognad och positiv utveckling i lärandet så kunde de genomföra uppgiften väldigt bra.

Resurssamordnarnas samlade bedömning efter observationerna är att skolorna i hög grad gör mer än vad de beskriver i intervju och i dokument.

Ett utvecklingsområde är att skolorna behöver bli tydligare i att dokumentera och beskriva elevernas olika inriktningar inom särskolan. På vissa skolor var det inte tydligt hur många av eleverna som läser mer än en inriktning inom grundsärskolans kursplan, grundskolans kursplan och om eleverna fick möjlighet kombinera mellan nationella respektive individuella programmen för gymnasiesärskolan.

En regelbunden uppföljning av utbildningsenheten bör genomföras i särskolan av det pedagogiska arbetet och fördelning av ekonomiska resurser. Detta för att kvalitetssäkra verksamheterna och bedömningar av tilläggsbelopp.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut har inga ekonomiska konsekvenser. Uppföljningen visar att den ersättning som tilldelas skolorna används till det den är avsedd till och att de också leder till en positiv utveckling. Resultatet av uppföljningen visar att behovet av stöd ökar med stigande ålder för många elever, vilket innebär att skolorna är i behov av ökade resurser.

Konsekvenser för barnen

Förslaget till beslut har inga konsekvenser för barn. Uppföljningen visar på vikten av de tilldelade resurserna till skolorna för att möjliggöra utveckling och lärande. Det visar också på en ökad medvetenhet om vikten av kunskap om arbetet på särskolorna.

Carina Legerius
Enhetschef

Elin Appel
Resurssamordnare

Eva Westin
Resurssamordnare